

Dějiny práva v zemích českých.

Placht Otto, České daně 1517—1652. Praha 1924, str. 180. Kniha Plachtova jest jednou z nejzajímavějších knih poslední dobou vyšlých o hospodářských a právních dějinách českých. Kniha autorova zajímá se dobou, která dosud byla velmi málo známa a velmi málo o ní pojednáno ve vědecké literatuře hospodářských dějin. Začíná rušnou dobou, začátkem století 16. a končí dobou, kdy vznikla berní rola. Doba další zpracována jest Pekařem a proto kniha Plachtova navazuje na dílo Pekařovo tím, že líčí dobu předchozí. Dílo Plachtovo je dílem cenným, ač tak, jak vyšlo, nebylo zamýšleno. Neboť jest dílem nehotovým a neúplným. Dílo vzniklo, jak autor poznamenává r. 1917 a tudíž v době, kdy tu nebylo archivu býv. dvor. komory vídeňské. Přes to založeno jest na bohatém materiálu archivním, jak archivů pražských tak i venkovských měst českých. Přináší proto mnoho nových poznatků, které budou snad podrobnějším studiem doplněny, které však jsou správné. Dílo vzniklo jako obraz celkový. Využilo dosavadní literatury, ale autor pocituje nedostatky tam, kde monografií není a vhodným způsobem dává podnět ku monografickému zpracování určitých otázek.

Dílo dělí se na dvě části. Je tudíž neúplné, neboť mělo obsahovati části tři. Část první jest částí historickou, pojednávající o vývoji daní v daném období, část druhá jest částí systematickou, probírající jednotlivé druhy daní. Část třetí neuveřejněná a nehotová měla pojednati o berní správě.

Jak patrně látka jest velmi dobře rozvržena. Přihlédněme k obsahu. Autor počíná rokem 1517, kdy stalo se důležité usnesení českého sněmu o daní majetkové. Líčí její příčiny, její účinky a provádění. Probírá ostatní daně a postupuje pak k době Ferdinandově. Doba tohoto panovníka protkána jest nití stálého sporu mezi panovníkem a stavy o rozvržení berní a o nové daně. V těchto pokusech jest důležitý rok 1534, kdy stavové opouštějí soustavu berně majetkové a zavádějí »alcavalu«, daň z prodeje. Pokus tento ztroskotal a sněm vrací se za tři léta do starých kolejí. Autor v kapitole další velmi poutavě líčí, jakým způsobem došlo ku zdanění poddaných a jak toho stavové využívali. Stavové hledí uniknouti, ale král využívá svého vítězství r. 1547. Po smrti Ferdinandově stavové vyšší svalili veškeru tíhu berní na stav městský osvobodivše se sami od daní. Do posledních let 19. stol. spadají pokusy o nové daně a o zdanění stejnoměrné, se strany královny také o zvětšení výnosu. Za války turecké na počátku stol. 17. vzrůstá břemeno berní, vznikají nové berně, daně dříve výminečné stávají se pravidelnými a důsledek toho jest nespokojenost země. Za toho stavu ukládá pak české povstání nové úkoly zemi. Po vítězství císařově nastává berní absolutismus. Když byla obnovena ústavnost ve smyslu pobělohorském r. 1628, využili toho stavové způsobem dokonalým a veškeru tíhu berní přenesli na poddané. Zatím vlivem poměrů válečných za války třiceti-

leté a také nedokonalým způsobem finanční správy bortí se systém usedlostní.

V druhé části jedná autor nejprve o dani majetkové. A tu opět velmi jasně a poutavě probírá způsob přiznání ku dani, pravidla odhadu a jak byl prováděn a zmiňuje se o skutečném výnosu. Pak obrací se ku dani domovní. Vykládá povahu a podstatu této berně, její provádění a vybírání a konečné výsledky její. V kapitole další autor mluví o posudném, o jeho významu hospodářském, o výběru a o pokusech zdokonaliti ho a tak zvýšiti výnos posudného. Pak jedná ještě o dvou zvláštních způsobech daní: o daních prodejních a o dani důchodové a připojuje k nim pojednání o dani židů.

Probrav takovýmto způsobem druhy daní, k nimž mohl ovšem pro úplnost připojiti pojednání o taxách, líčí autor, jakým způsobem byli jednotliví stavové zatíženi, vyzdvihuje zvláštní postavení stavů vyšších a dotýká se otázky přesunů daní vrchnostenských na poddané. V této kapitole autor naráží jasně na obtíže, s kterými se setkává každý, kdo pracuje na vyličení určitého systému bez předchozích prací monografických. Autorova práce bude tu zajisté pobídkou badatelům jiným. Poslední kapitoly jednájí o berním zatížení Čech v poměru k ostatním zemím koruny České a k zemím rakouským a konečně v doslovu o přechodu k berní role.

K dílu připojeny jsou dvě tabulky o počtu berních jednotek soustavy usedlostní a o přehledu daně domovní v městech. Rauscher.

Weizsäcker Wilhelm, *Die Landfremden im böhmischen Staatsrechte der vorhussitischen Zeit*. Praha, 1924, str. 21. Autor, docent na právnické fakultě německé university v Praze, vydává výňatek většího pojednání, které zůstává v rukopise pro neutěšené dosud poměry tiskové. Zůstává v rukopise na škodu vědeckého badání, neboť, jak patrně již z přehledu, přineslo by mu uveřejnění celé práce užitek. Autor probírá tu otázku dosud v naší literatuře neprobádanou a přece pro vyličení práva městského velmi důležitou. Činí tak, jak patrně, s použitím hojného materiálu pramenného i s vyčerpávajícím použitím literatury.

Autor nejprve konstatuje souvislost českého městského zřízení s německým a přechází ku vytčení pojmu hosta v městském právu českém. Upozorňuje, že tu třeba rozeznávati hosta v širším smyslu a v užším smyslu. V širším smyslu jest hostem nejen státní příslušník cizí, nýbrž i příslušník jiného města českého. V užším smyslu jest pojem hosta omezen pouze na příslušníky cizího státu. Pojmy tyto ovšem podléhaly vývoji. V kapitole druhé mluví autor o vlastním právu hostů. Probírá předně nejdůležitější otázky styku obchodního, právo dlužní, právo dědické hostů, dále zvláštní předpisy policie bezpečnostní a soudního řízení. Zmiňuje se tu zvláště o obstarávce a o řízení o ní. Třetí kapitolu tvoří pojednání o nabytí obyvatelského práva v městech.

Jak z uvedeného patrně, jde o otázku historickoprávně velmi důle-

žitou. Autorův přehled dává tušiti cenu jeho pojednání a bylo by si jen přát, aby v nejbližší době vyšlo.

Rauscher.

Právo ústavní.

Dusil Václav, Československé právo spolkové, Praha 1924.

Účel spisu je podle slov autorových dvoji: jednak podati věrný obraz platného práva spolkového a spadající sem judikatury a poskytnouti tak praksi vhodnou pomůcku, vedle toho však nabádati ku přemýšlení o nové úpravě práva spolkového a býti tedy jakousi přípravou k reformě tohoto důležitého oboru právního.

Autor souhlasí s názorem, že jednotný moderní zákon spolkový je státní nezbytností prvního řádu; poukazuje zejména na normy o politických spolcích, jejichž zaostalost je podle jeho mínění příčinou, že politické strany si utvořily a tvoří t. zv. volné organizace, což je eufemismus pro organizace nezákonné, ale státem trpěné. Tvůrcové rakouského a uherského spolkového práva postavili řadu překážek klidnému rozvoji politických stran, majíce zřejmě v úmyslu zabrániti pevnému zorganizování mocných činitelů politických. Skutečný život šel přes tyto překážky: politické strany se utvořily mimo zákon. Tak jsme dnes (stejně jako již před převratem) v situaci, že politické strany, které mají tak ohromný vliv na stát, jsou de jure organizacemi nezákonnými. Při nové kodifikaci spolkového práva bude proto nutno správně upravití též vznik, život i zánik politických stran. Právě však tato otázka bude tu podle autora asi kamenem úrazu; proto autor nehledí budoucnosti vstříc s přílišným optimismem.

Autor uvádí nejprve prameny československého práva spolkového, a to v oblasti bývalého práva rakouského, uherského a v územích inkorporovaných, dále pak normy vydané v oboru spolkového práva od převratu, načež podává definici pojmu spolku jako »soubor osob (právnických nebo fyzických), sdruživších se dobrovolně podle předepsaných norem v samostatnou osobnost, za účelem sledování určité dovozené činnosti,« nechce se však obíratí spolky v tomto širokém rozsahu, nýbrž pouze spolky zřízenými podle zákona ze dne 15. XI. 1867, č. 137 ř. z. a podle tomuto zákonu odpovídajících ministerských nařízení ze dne 29. IV. 1873 č. 1394 pres. B. M. a ze dne 2. V. 1875 č. 1508 B. M. platných na Slovensku a v Podkarpatské Rusi; pak jedná o ústavních zárukách svobody spolkové, o vzniku spolku, o stanovách, o zákazu utvořiti spolek, o činnosti spolku, o změně stanov, o pobočkách a svazech, o politických spolcích, o státním dozoru, o zániku spolku, o trestních ustanoveních a o mimořádných opatřeních. Při projednávání každé otázky přihlíží autor souběžně k právním předpisům platným v historických zemích i na Slovensku a v Podkarpatské Rusi a registruje hlavní (zejména novější) judikaturu.

Již z nastíněného obsahu je zjevno, že jde tu o knihu, která nejen